

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ПРОГРАМАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

PARTICIPATION OF UKRAINE IN PROGRAMS OF TRANSBOUNDARY COOPERATION

Колобердянко І.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів і економічної теорії,
Запорізький національний університет

Баклаженко Ю.В.

студентка,
Запорізький національний університет

Стаття присвячена участі України в проектах транскордонного співробітництва, а також проблемам, з якими стикається країна в рамках цих програм. Досліджено переваги та недоліки участі країни в цих проектах. Розкрито поняття транскордонного співробітництва. Наведено правову основу, згідно з якою регулюється діяльність транскордонного співробітництва на території нашої держави.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, транскордонний регіон, аплікат, країни-сусіди.

Статья посвящена участию Украины в проектах трансграничного сотрудничества, а также проблемам, с которыми сталкивается страна в рамках этих программ. Исследованы преимущества и недостатки участия страны в этих проектах. Раскрыто понятие трансграничного сотрудничества. Приведена правовая основа, согласно с которой регулируется деятельность трансграничного сотрудничества на территории нашего государства.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, трансграничный регион, аппликат, страны-соседи.

The article is devoted to the participation of Ukraine in cross-border cooperation projects, as well as problems encountered by the country within the framework of these programs. The advantages and disadvantages of the country's participation in these projects are explored. The concept of cross-border cooperation is revealed. The legal basis, according to which the activity of cross-border cooperation in the territory of our state is regulated.

Key words: cross-border cooperation, cross-border region, applicate, countries-neighboring.

Постановка проблеми. Сьогодні Україна всі свої сили спрямовує на те, щоб вступити до Європейського Союзу. Перші кроки для євроінтеграції вже зроблені, у 2017 році громадяни України отримали право на безвізові поїздки до країн Шенгенської угоди. Проте для нашої країни залишається ще багато перепон, які необхідно подолати для здобуття членства в ЄС. Однією з характерних рис сучасної Європи є швидкий розвиток міжнародного співробітництва регіонів як однієї з ефективних рушійних сил європейської інтеграції та об'єднання людей. Співпраця між регіонами в Європі робить важливий внесок в зміцнення демократичної і політичної стабільності в державах-членах ЄС, їх економічний, екологічний, культурний та соціальний розвиток. Саме тому транскордонне співробітництво для нашої країни є дуже важливим, адже тоді перед Україною розкриються нові можливості

у вигляді іноземних партнерів, інвесторів та туристів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про діяльність України в рамках транскордонного співробітництва написано багато статей та монографій. В рамках проектів транскордонного співробітництва, зокрема «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020», щороку проходять конференції, на яких молоді вчені та підприємці не тільки захищають власні проекти, але й демонструють теоретичні дослідження розвитку транскордонного співробітництва в Україні [1].

Дослідженням перспектив, тенденцій та динаміки транскордонного співробітництва займались багато вчених, зокрема А. Баян [2], В. Дергачов [3], М. Долішній [4], Ю. Макогон [5]. Їхні публікації спрямовані на дослідження проблем міжрегіонального транскордонного співробітництва України з країнами Європейського

Союзу, форми та напрями транскордонного економічного співробітництва.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість опублікованих праць та їхню наукову цінність, чимало теоретичних та практичних аспектів потребують подальших наукових досліджень. Особливої уваги потребують дослідження участі України в проектах транскордонного співробітництва та наслідків реалізації цих проектів.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є дослідження участі України в програмах транскордонного співробітництва, таких як «Польща – Білорусія – Україна», «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна», «Румунія – Україна», «Чорне море».

Виклад основного матеріалу дослідження. Транскордонне співробітництво – це спільні дії, спрямовані на встановлення та поглиблення економічних, соціальних, екологічних, науково-технічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими установами, місцевими органами виконавчої влади та відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством.

Транскордонне співробітництво здійснюється у форматі транскордонних регіонів. Транскордонний регіон можна визначити як певну територію в рамках прикордонних адміністративно-територіальних одиниць сусідніх держав. Наявність кордону є фактором, що ідентифікує транскордонний регіон серед сукупності територіальних утворень. Функціональні транскордонні регіони створюються на основі прикордонних територій, що мають спільні природні ресурси, історію, соціальну та культурну схожість, які є потенційними регіонами для кооперації та міжрегіональних зв'язків, що мають спільні інтереси.

Сьогодні транскордонне співробітництво в Україні регулюється ЗУ «Про транскордонне співробітництво» від 11 жовтня 2018 року № 186-IV. Основною метою транскордонного співробітництва в Україні є формування добросусідських відносин і поглиблення взаємодії суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва, що сприяє спільному вирішенню завдань місцевого та регіонального розвитку на основі таких принципів:

- повага до внутрішніх справ держав;
- повага до прав людини та її основоположних свобод;
- взаємовигідне співробітництво;
- повага до державного суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів держав;
- врахування під час укладення угод про транскордонне співробітництво повноважень суб'єктів та прав учасників транскордонного співробітництва; узгоджене усунення політич-

них, економічних, правових, адміністративних та інших перешкод для взаємної співпраці [6].

Коротко транскордонне співробітництво можна охарактеризувати як дії, спрямовані на встановлення нових та поглиблення вже наявних зв'язків у сфері економіки, політики, культури, екології тощо з країнами, що є сусідами по кордону. Україна має великий потенціал в транскордонному співробітництві, адже має багато країн-сусідів, серед яких слід назвати Польщу, Молдову, Білорусь, Румунію, Угорщину, Словаччину. Транскордонне співробітництво з цими країнами відкриває для України можливості активізації господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності шляхом мобілізації природно-ресурсного потенціалу сусідніх територій та активних торгово-економічних відносин. Це є основою розвитку співпраці не тільки в рамках територіальних утворень, але й на рівні всієї національної економіки.

Нині Україна разом із «сусідами» бере участь в таких програмах транскордонного співробітництва, як «Польща – Білорусія – Україна», «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна», «Румунія – Україна», «Чорне море».

Програма «Польща – Білорусія – Україна» діє з 2014 по 2020 роки. Програма спрямована на охорону історичної спадщини, покращення управління кордонами, мобільністю та міграцією. Планується, що за період дії програми буде інвестовано понад 165 млн. євро. Основним інвестором виступатиме Європейський Союз. Вже зараз вважається, що програма є однією з найдорожчих програм транскордонного співробітництва.

Загальною метою програми «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна» є гармонізація розвитку туризму, створення кращих умов розвитку для малого та середнього бізнесу, вдосконалення транспортної інфраструктури перетину кордону та підвищення взаєморозуміння між різними верствами населення. На цей проєкт орієнтовно виділяють 23 млн. євро, проте програма лише частково буде профінансована Європейським Союзом.

Фінансування програми «Румунія – Україна» складає понад 60 млн. євро, які виділяє Європейський Союз. Основною метою цієї програми є, як й інших програм, підвищення туризму, економічне зростання країн за рахунок експорту та імпорту прилеглих територій, програма доброчесності для співпраці людей з різних верств населення.

Загальний бюджет фінансування програми «Чорне море» на 2014–2020 роки складатиме 39 млн. євро. Вона спрямована на підтримку підприємництва та розвиток малих і середніх підприємств, захист навколишнього середовища від змін клімату, стихійних лих, використання поновлюваних джерел енергії, зменшення забруднення акваторії Чорного моря. Очікується, що виконання програми сприятиме ефек-

тивному та взаємовигідному співробітництву прикордонних регіонів України та країн-партнерів шляхом реалізації спільних проектів; обміну досвідом та кращими практиками між країнами-партнерами в різних сферах для сприяння вирішенню спільних проблем розвитку; залученню додаткових ресурсів для сталого розвитку; підвищенню конкурентоспроможності прикордонних регіонів України; реалізації місцевих ініціатив в Україні [7–10].

На перший погляд чудово, що Європейський Союз виділяє такі кошти на розвиток наших регіонів та їх співробітництво з регіонами-сусідами, проте фінансування цих програм має свої нюанси. Мати статус прикордонного регіону з Європейським Союзом недостатньо для того, щоб отримати кошти Єврокомісії. ЄС чітко регламентує процедуру подачі заявок, проводить конкурс та фінансує лише конкретні проекти.

Згідно з процедурою бажаючий оформлює заявку, в якій описуються проблема регіону, шляхи її вирішення, а також зазначається необхідний бюджет. Заявка повинна відповідати пріоритетам програми, в рамках якої подається, інакше вона не буде профінансована. Місцева влада може визначати найбільш пріоритетні напрями, які потребують інвестицій на етапі підготовки заявки, проте коли кошти отримані, то зміна цільового призначення не допускається.

Якщо порівнювати Україну з іншими країнами-сусідами, то можна побачити, що вона досить часто перебуває в невивігдному становищі. Зокрема, українська сторона скаржиться на закордонних партнерів під час участі в проекті «Польща – Білорусь – Україна», адже в

рамках реалізації цієї програми країни-сусіди намагались привернути більшу увагу до себе задля подальшого фінансування їх проектів на своїй території.

Також нині між Білорусією та Україною існують певні перепони, які гальмують процес їхнього співробітництва:

- мізерний рівень фінансової підтримки спільних транскордонних проектів як з боку уряду, так і з боку місцевих органів влади (можливо, за винятком облаштування прикордонної інфраструктури);

- залучення держав в різні геополітичні та економічні проекти, а також посилення напруженості в регіоні у зв'язку з агресивною зовнішньою політикою Росії.

Незважаючи на це, планується створення нової програми «Україна – Республіка Білорусь», що дасть змогу на практиці використовувати численні ідеї та проекти місцевих громад наших регіонів, а також переймати та впроваджувати цінний досвід країн-членів Європейського Союзу.

Під час проекту 2007–2013 років «Румунія – Україна – Молдова» українські аплікати мали штучні перешкоди, які були створені для них, через що велика кількість заявок була анульована. Внаслідок цих суперечностей українська сторона втратила понад 80 млн. євро. Ці гроші місцева влада планувала використати на ремонт доріг та покращення водопостачання питної води в селах.

Незважаючи на багато суперечностей, діяльність програм має як сильні, так і слабкі сторони (табл. 1) [11, с. 67].

За період існування цих програм в Україні найбільш відомими є такі проекти (рис. 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки участі країни в проектах транскордонного співробітництва

Переваги	Недоліки
Формалізація відносин.	Централізація влади.
Можливість активного залучення громадських, приватних організацій та третього сектору з обох сторін кордону, використання їх знань та інтересів щодо транскордонної діяльності.	Незначна кількість структур, що займаються транскордонним співробітництвом.
Мобілізація внутрішнього потенціалу регіону.	Складність регулювання діяльності усіх учасників партнерства.
Прискорення процесів вирівнювання якості життя населення.	Відмінності в поділі відповідальності по різні сторони кордону.
Об'єднання сторін незалежно від їх індивідуальних обов'язків навколо спільної мети, що важлива для економічного розвитку регіонів.	Суттєва відмінність у рівні та темпах економічного розвитку.
Можливість обміну ідеями та ресурсами (трудовими, фінансовими тощо) для досягнення спільних цілей.	Брак зв'язків між партнерами у транскордонному просторі.
Отримання доступу до навичок та досвіду партнера.	Закритість прикордонного ринку.
Розширення світогляду партнерів за рахунок спільної діяльності.	Фіскальні та митні бар'єри.
	Соціально-культурна дистанція, різний менталітет, мовні бар'єри.

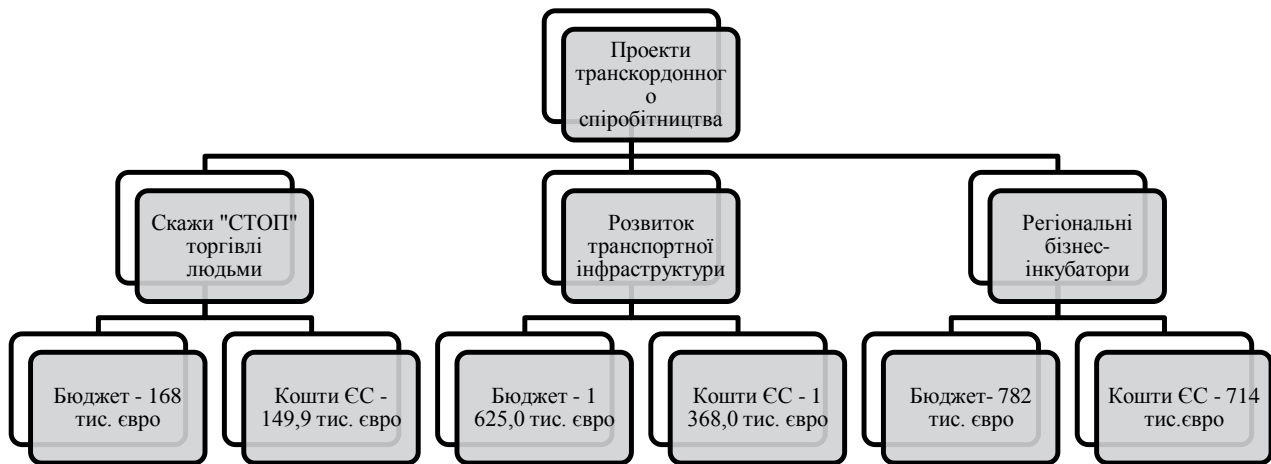

Рис. 1. Проекти трансграничного співробітництва на території України

Як зазначалось раніше, більшу частину цих проектів фінансує Європейський Союз, що демонструє його зацікавленість в подальшому розвитку та покращенні діяльності нашої країни як стратегічного партнера ЄС.

Висновки. Вигідне топографічне розташування нашої держави відкриває перед нею великі можливості щодо розвитку та співробітництва з країнами-сусідами. На жаль, цей потенціал не використовується, адже нашій країні не вистачає досвіду в ефективній співпраці з державами в рамках проектів трансграничного співробітництва. Для покращення цієї ситуації

вже сьогодні в Україні діють програми трансграничного співробітництва, в рамках яких реалізуються десятки проектів, спрямованих на покращення економічного, соціального та екологічного стану регіонів.

Розвиток трансграничного співробітництва є дуже важливим для країн, адже він покращує рівень життя населення, сприяє вільному руху товарів, висококваліфікованої робочої сили та капіталу, мобілізує місцеві ресурси та підвищує ефективність їх використання, сприяє вирішенню проблем в межах діяльності цього проекту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Програма трансграничного співробітництва «Польща – Україна – Білорусія». URL: http://www.plbyua.eu/templates/Draft_agenda_PBU_Conference_ENG.pdf.
2. Баян А. Міжрегіональне, трансграничне співробітництво України за умов розширення Європейського Союзу (на прикладі прикордонних регіонів України та Угорщини). Ужгород: Ліра, 2005. 320 с.
3. Дергачев В., Демченко В. Проблемы трансграничного сотрудничества. Экономические инновации. 2005. № 18. С. 26–31.
4. Долішній М. Регіональна політика на рубежі ХХ – ХХІ століть: нові пріоритети. Київ: Наук. думка, 2006. 510 с.
5. Макогон Ю., Ляшенко В. Формы и направления межрегионального трансграничного экономического сотрудничества. 2-е изд., испр. и доп. Донецк: Юго-Восток, 2003. 510 с.
6. Про трансграничне співробітництво: Закон України від 11 жовтня 2018 р. № 1861-IV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>.
7. Програма трансграничного співробітництва «Польща – Україна – Білорусія 2014–2020». URL: <http://www.pl-by-ua.eu/en>.
8. Програма трансграничного співробітництва «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна 2014–2020». URL: <http://www.huskroua-cbc.net>.
9. Програма трансграничного співробітництва «Румунія – Україна 2014–2020». URL: <http://www.ro-ua-md.net/uk>.
10. Програма трансграничного співробітництва «Чорне море 2014–2020. URL: <http://blacksea-cbc.net>.
11. Мікула Н., Толкованов В. Трансграничне співробітництво: посібник. Київ: Крамар, 2011. 259 с.